

ZAMONAVIY ELEKTRON TA'LIM: INTERAKTIV PLATFORMALAR VA
MOSLASHUVCHAN YONDASHUVLAR.

N.A.Turdaliyeva

Namangan davlat pedagogika instituti,
Aniq fanlar kafedrasida stajyor-o'qituvchisi
nargizaqayimova1997@gmail.com

M.Y.Eshnazarova

Namangan davlat pedagogika instituti,
Aniq fanlar kafedrasida dotsenti
kmargo22@list.ru

Kirish. Zamonaviy dunyoda ta'lim jarayonlari texnologiyalar yordamida tubdan o'zgarib bormoqda. An'anaviy sinf xonalari va o'qitish usullariga qo'shimcha sifatida elektron ta'lim (e-learning) ta'lim tizimiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. E-learning bu texnologiyalar orqali bilim olish jarayoni bo'lib, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotni raqamli platformalar yordamida olib borishni anglatadi. Internet orqali bilim olish imkoniyatlari kengaygani sababli, o'quvchilar uchun vaqt va joy cheklolari kamayib, ta'lim sifatini oshirish maqsadida olib borilmoqda. Bugungi kunda ko'plab oliy o'quv yurtlari va ta'lim muassasalari e-learningdan foydalanib, o'zlarining o'quv dasturlarini modernizatsiya qilmoqdalar. Ushbu texnologiyalar ta'lim jarayoniga yangi imkoniyatlar va ko'nikmalarni olib kiradi, shu bilan birga ta'lim tizimiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: elektron ta'lim, e-learning, texnologiyalar, ta'lim sifati, raqamli ta'lim, internet ta'limi, masofaviy ta'lim.

Texnologiyaning ta'lim sifati va samaradorligiga ta'siri.

Elektron ta'limda texnologiyalarni qo'llash ta'lim sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. An'anaviy ta'limda ma'lumotlar bir yo'nalishda, o'qituvchidan o'quvchiga uzatiladi, elektron ta'lim esa interaktiv va ikki tomonlama aloqani rivojlantiradi. Texnologiyalar yordamida ma'lumotlar nafaqat osonroq yetkaziladi, balki o'zlashtirish jarayoni ham samaraliroq bo'ladi. Ta'lim sifati texnologiyalar yordamida oshadi, chunki turli xil multimedia vositalaridan foydalanish o'quvchilarning bilimlarni yanada yaxshiroq o'zlashtirishlariga yordam beradi [1].

Texnologiyalar yordamida ta'lim jarayoniga kiritiladigan yangiliklar nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarning mustaqil o'rganish imkoniyatlarini ham kengaytiradi. Bu esa o'z navbatida o'quvchining kritik fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, chunki ular yangi mavzularni mustaqil o'rganib, turli manbalardan bilim olish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

E-learning platformalari va ularning afzalliklari

E-learning platformalari ta'lim jarayonida texnologiyalarni joriy etishning eng muhim jihatlardan biridir. Bu platformalar o'quvchilarga masofadan turib ta'lim olish imkoniyatini beradi. Bugungi kunda keng qo'llanilayotgan platformalardan biri — Moodle, bu ochiq manbali e-learning tizimi bo'lib, ta'lim muassasalarida ko'plab o'quv kurslarini

tashkil etishga xizmat qiladi. Moodle singari platformalar o'quvchilarga dars jadvali, dars materiallari, interaktiv topshiriqlar va onlayn sinovlar bilan ta'minlaydi [2].

Shuningdek, Coursera, Udemy, va edX kabi onlayn ta'lim platformalari o'quvchilarga dunyo miqyosidagi universitetlardan sertifikat va diplomlar olish imkoniyatini yaratadi. Bu platformalarning afzalligi shundaki, o'quvchilar o'z vaqtlarida, istalgan joyda ta'lim olishlari mumkin. Masalan, Coursera orqali mashhur universitetlar tomonidan ishlab chiqilgan kurslarni o'rganish imkoniyati bor, bu esa ta'lim olishning moslashuvchanligini ta'minlaydi[3].

E-learning platformalari o'quvchilarga cheksiz bilim manbaalariga kirish imkonini beradi. Bu platformalar orqali o'quvchilar nafaqat muayyan mavzular bo'yicha bilim olishadi, balki o'zlariga qulay bo'lgan vaqt va ritmda o'rganish imkoniyatiga ham ega bo'ladilar. Bu esa o'quv jarayonini yanada individual va qulay qiladi.

Moslashuvchan ta'lim va texnologiyalar yordamida individual yondashuv.

Elektron ta'limning muhim afzalliklaridan biri — uning moslashuvchanligidir. Moslashuvchan ta'lim texnologiyalar yordamida individual o'quvchining ehtiyojlari va o'rganish uslubiga moslashtiriladi[4]. An'anaviy ta'limda bitta o'quv dasturi barcha o'quvchilarga bir xil tarzda taklif etilsa, e-learning platformalari orqali har bir o'quvchi o'zining bilim olish sur'ati, talablari va qiziqishlariga qarab o'quv jarayonini shakllantira oladi. Masalan, e-learning tizimlarida o'z sur'ati bilan o'rganish (self-paced learning) imkoniyati mavjud. O'quvchi qaysi mavzuni qachon va qanchalik chuqur o'rganishni o'zi belgilaydi. Bu uslub o'quvchining mustaqil fikrlashi va bilimlarni yanada chuqurroq o'zlashtirishiga yordam beradi. Shu bilan birga, texnologiyalar yordamida o'quvchilarning muvaffaqiyatlari tahlil qilinib, ularning zaif tomonlari aniqlanadi va shunga qarab shaxsiy dars rejasi taklif etiladi.

Elektron ta'lim texnologiyalari orqali maxsus ehtiyojga ega bo'lgan o'quvchilar uchun ham moslashtirilgan ta'lim imkoniyatlari yaratiladi. Masalan, ko'rish qobiliyati past bo'lgan o'quvchilar uchun audiomateriallar yoki katta shriftli matnlar taqdim etiladi. Bu esa ta'lim jarayonida inklyuzivlikni oshiradi va barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyatlar yaratadi.

Texnologiyalarning o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlarga ta'siri.

Elektron ta'lim texnologiyalari o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi an'anaviy munosabatlarni ham o'zgartirdi. O'qituvchi endi bilimni uzatuvchi yagona manba emas, balki yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi, o'quvchilarga yordam beruvchi va ularning o'z-o'zini rivojlantirish jarayoniga rahbarlik qiluvchi sifatida ko'riladi[5]. Masalan, forumlar, onlayn chatlar va video konferensiyalar orqali o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqot uzluksiz bo'lishi mumkin.

Bunday interaktiv vositalar orqali o'qituvchi o'quvchilarning bilim olish jarayonida yuzaga kelgan savollarga tezkor javob bera oladi. Bu jarayon esa o'quvchilarning qiziqishini saqlab turishga yordam beradi. Shu bilan birga, o'quvchilarga mustaqil fikrlash va o'z tadqiqotlarini olib borish imkoniyati beriladi, chunki ular turli manbalardan mustaqil ravishda bilim olishadi.

Biroq, texnologiyaning bu kabi afzalliklari bilan bir qatorda, ba'zi cheklovlar ham mavjud. Masalan, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi bevosita muloqotning yo'qligi yoki

kamligi, o'quvchilarda motivatsiya yo'qolishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, elektron ta'limda o'qituvchilarning roli faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki o'quvchilarni doimiy ravishda rag'batlantirib turishdan ham iboratdir[6].

Xulosa. Elektron ta'lim zamonaviy ta'lim tizimida texnologiyalar yordamida ta'lim jarayonini yanada samarali qilishning eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. E-learningning afzalliklari ko'p bo'lib, ular orasida ta'lim jarayonining moslashuvchanligi, individual yondashuv, va o'quvchilarning o'z-o'zini rivojlantirish imkoniyatlari ajralib turadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Garrison, D. R., & Anderson, T. (2003). *E-learning in the 21st Century: A Community of Inquiry Framework for Online Learning*. Routledge.
2. Moodle (2023). Moodle.org. Olingan manzil: <https://moodle.org/>
3. Coursera (2023). Coursera.org. Olingan manzil: <https://www.coursera.org/>
4. Anderson, T., & Dron, J. (2011). Three generations of distance education pedagogy. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(3), 80-97.
5. Siemens, G. (2005). Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3-10.
6. N.A.Turdaliyeva & M.Y.Eshnazarova (2024). Ta'limda axborot texnologiyalarining o'rni. *International Journal of Science and Technology* ISSN 3030-3443 Volume 1, Issue 23(78-82).